

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ ТА ОКЕАНІВ

галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Географія. Англійська мова)

УХВАЛЕНО

Рішенням кафедри загальної та
регіональної географії

Протокол № 1 від 30 серпня 2023 року

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Фізична географія материків та океанів
Викладач	Данильченко Олена Сергіївна
Профайл викладача	https://pgf.sspu.edu.ua/kolektyv-kafedry-geografia
Контактний тел.	(0542) 685932
E-mail:	olena_danylchenko@ukr.net
Сторінка курсу в Moodle	5 семестр д.ф.н. https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=10610 5 семестр з.ф.н. https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=11075 6 семестр д.ф.н. https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=10615
Консультації	Консультації проводяться у вівторок о 12:30 год. групові або одноосібні. Також можливі он-лайн консультації через інтернет ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або телефонувати.

Анотація до дисципліни

Фізична географія материків та океанів вивчає природні особливості окремих фізико-географічних регіонів, на які диференціюється географічна оболонка Землі, материків та океанів, уцілому, та одиниць фізико-географічного районування, зокрема. Навчальна дисципліна має тісні міждисциплінарні зв'язки з базовими географічними дисциплінами, а саме: загальне землезнавство, геоморфологія, гідрологія, географія ґрунтів з основами ландшафтознавства, фізична географія України, історична географія та ін.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни: полягає у вивченні природи окремих фізико-географічних регіонів, на які диференціюється географічна оболонка Землі, та розкритті причинно-наслідкових зв'язків процесів і явищ (загальних географічних закономірностей), які визначають особливості просторової диференціації останньої.

Завдання курсу:

- знати загальні географічні закономірності формування природних явищ Землі та окремих її регіонів;
- виявити головні фізико-географічні особливості материків та фізико-географічних країн;
- встановити особливі риси геоструктури і морфоскульптури материків;
- з'ясувати гідрокліматичні характеристики материків у зв'язку з іншими фізико-географічними умовами;
- засвоїти закономірності формування і поширення ґрунтово-рослинного покриву та ландшафтів;
- визначити особливості господарського впливу на природні умови фізико-географічних районів та їх екологічні проблеми.

Формат дисципліни

Ознаки дисципліни	
Рік вступу	2021
Освітній ступінь	бакалавр
Курс навчання	3-4
Семестр	5, 6, 7
Формат курсу	очний
Обов'язкова /вибіркова	обов'язкова
Кількість кредитів/годин	9/270
Кількість розділів	7
Форма контролю	5,7 – іспит, 6 семестр – залік
Лекції	5 с. – 14 год, 6 с. – 22 год, 7 с. – 18 год.
Лабораторні заняття	5 с. – 14 год, 6 с. – 22 год, 7 с. – 18 год.
Консультації	5 с. – 2 год, 6 с. – , 7 с. – 2 год.
Самостійна робота	5 с. – 30 год, 6 с. – 46 год, 7 с. – 82 год.

Результати навчання

Тематичний план вивчення дисципліни

5-й семестр. Африка, Австралія, Антарктида

Розділ 1. Африка

Тема 1. Фізико-географічне положення, розміри, конфігурація Африки. Формування материка і основні етапи розвитку природи. Корисні копалини. Основні риси будови поверхні, типи морфоструктур.

Тема 2. Особливості формування клімату у зв'язку з положенням відносно екватора, впливом рельєфу та океанів. Закономірності розподілу температури та опадів. Кліматичні пояси Африки.

Тема 3. Внутрішні води Африки. Річковий стік і фактори, що його зумовлюють. Озера, їх генетичні типи і закономірності поширення.

Тема 4. Особливості географічного поширення ґрунтового-рослинного покриву. Особливості зональності природи материка. Географічні пояси і зони. Фізико-географічне районування.

Тема 5. Північна Африка: Атласька гірська країна, пустеля Сахара, Суданська країна.

Тема 6. Центральна Африка: Північно-Гвінейська височина, улоговина Конго.

Тема 7. Східна Африка: Ефіопське нагір'я і плато Сомалі, Східно-Африканське плоскогір'я.

Тема 8. Південна Африка: Південно-Африканське плоскогір'я, Капські гори, острів Мадагаскар.

Розділ 2. Австралія, Антарктида

Тема 9. Фізико-географічне положення, розміри, обриси Австралії. Формування материка і основні етапи розвитку його природи. Корисні копалини, типи морфоструктури та морфо скульптури.

Тема 10. Клімат Австралії. Радіаційний режим і циркуляція атмосфери. Характеристика кліматичних сезонів. Кліматичне районування, типи клімату.

Тема 11. Внутрішні води. Система Муррей-Дарлінг. Озера. Підземні води, їх басейни. Проблема водних ресурсів.

Тема 12. Структурні особливості географічної зональності Австралії. Географічні пояси і зони. Фізико-географічне районування.

Тема 13. Західна Австралія: Західно-Австралійське плоскогір'я, Центральна низовина.

Тема 14. Східна Австралія: Східно-Австралійських гірська країна, острів Тасманія.

Тема 15. Антарктида. Фізико-географічне положення. Природні особливості материка. Геологічна будова і рельєф корінного ложа. Льодовий покрив, типи льодовиків. Кліматичні особливості Антарктиди. Органічний світ Антарктиди.

6-й семестр. Північна Америка. Південна Америка

Розділ 3. Південна Америка

Тема 16. Фізико-географічне положення материка Південна Америка. Формування материка і основні етапи розвитку його природи. Головні типи морфоструктур. Корисні копалини.

Тема 17. Особливості формування клімату. Радіаційний режим. Баричні центри, роль пасатної циркуляції. Розподіл температури, тиску, опадів за сезонами. Кліматичне районування. Характеристика кліматичних поясів.

Тема 18. Особливості водної мережі материка. Сумарний стік і його розподіл по материку. Озера. Сучасне зледеніння.

Тема 19. Особливості розподілу і основні типи ґрунтово-рослинного покриву. Структура географічної зональності материка. Географічні пояси і зони.

Тема 20. Фізико-географічне районування. Субконтинент Позаандійський Схід: Рівнина Оріноко, Гвіанське плоскогір'я і низовина, Амазонія, Бразильське плоскогір'я. Внутрішні рівнини. Патагонське плато, Передкордильєри і Пампинські сьєри.

Тема 21. Субконтинент Андійський Захід: Північні Анди, Центральні Анди, Чилійсько-Аргентинські, Південні (Патагонські) Анди.

Розділ 4. Північна Америка

Тема 22. Фізико-географічне положення материка Північна Америка. Формування материка і основні етапи розвитку природи, вплив зледеніння на природні комплекси. Загальні риси будови поверхні. Корисні копалини. Типи морфоструктури та морфоскульптури.

Тема 23. Клімат Північної Америки. Характеристика кліматичних сезонів за окремими елементами. Кліматичне районування. Характеристика кліматичних поясів.

Тема 24. Внутрішні води Північної Америки. Особливості річкової мережі, джерела її живлення, режим стоку. Генетичні типи озер, географічне поширення. Гірське зледеніння. Багаторічна мерзлота.

Тема 25. Особливості розподілу основних типів ґрунтово-рослинного покриву і тварин. Географічні пояси і зони.

Тема 26. Фізико-географічне районування. Американський сектор Арктики: Гренландія, Канадський Арктичний архіпелаг.

Тема 27. Позакордильєрський Схід: Лаврентійська височина і Лабрадор, Центральні рівнини і область Великих озер, Великі рівнини, Берегові

низовини, Аппалачі і приаппалацькі райони.

Тема 28. Кордильєрський Захід: Кордильєри Аляски, Кордильєри Канади, Південні Кордильєри, Мексиканське нагір'я.

Тема 29. Центральна Америка: Перешийок, Острови.

7-й семестр. Євразія

Розділ 5. Євразія. Загальний огляд.

Тема 30. Географічне положення Євразії. Геологічна будова Євразії, історія геологічного розвитку, корисні копалини. Плейстоценові зледеніння.

Тема 31. Рельєф Євразії. Зв'язок рельєфу з геологічною будовою.

Тема 32. Клімат Євразії. Кліматична характеристика, кліматичне районування.

Тема 33. Внутрішні води Євразії. Характеристика гідрологічних об'єктів.

Тема 34. Ґрунтово-рослинний покрив Євразії. Характеристика ґрунтів і рослинного покриву.

Тема 35. Особливості просторової диференціації природи Євразії. Характеристика природних зон. Фізико-географічне районування.

Розділ 6. Євразія. Регіональний огляд.

Тема 36. Північна Європа: Феноскандія, Ісландія, Арктична острівна країна.

Тема 37. Середня Європа: Герцинська Європа (Британські о-ви. Середньоевропейська рівнина, гори і р-ни Середньої Європи), Альпійська Європа (Альпійська гірська країна, Карпати і Дунайські рівнини).

Тема 38. Східна Європа: Східно-Європейська рівнина, Уральська гірська країна.

Тема 39. Південна Європа (Європейське Середземномор'я): Піренейський півострів, Апеннінський півострів, Балканський півострів.

Тема 40. Північна Азія (Сибір): Арктична острівна Азія, Західно-Сибірська рівнина, Середній Сибір, Північно-Східний Сибір, гори півдня Сибіру (Алтайсько-Саянська гірська країна).

Тема 41. Східна Азія: Камчатсько-Курильська фізико-географічна країна, Амуру-Сахалінська країна, Японські острови, Північно-Східний Китай і п-ів Корея, Східний Китай.

Тема 42. Центральна Азія: Середня Азія (Туранська рівнина, Казахський дрібносопковик), підвищені рівнини Центральної Азії (Гобі, Алашань, Такла-Макан та ін.), гірська Центральна Азія (Паміро-Алтай, Тянь-Шань, Саур і Тар-Багатай, Кунь-Лунь, Хангай, Алтинтаг, Каракорум, Тібет).

Тема 43. Південно-Західна Азія: Кавказ, Передньоазіатське нагір'я (Малоазіатське, Вірменське, Іранське), Месопотамська рівнина, Аравійський півострів, Левант (Азіатське Середземномор'я).

Тема 44. Південна Азія: Гімалаї, Індо-Гангська низовина, п-ів Індостан, Індокитай, Малайський архіпелаг.

Вивчення навчальної дисципліни потребує: підготовки до лабораторних занять; роботи з інформаційними джерелами, опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури, самостійної роботи у формі виконання індивідуальних завдань, виконання тестових завдань.

Підготовка та участь у лабораторних заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни, питаннями, які виносяться на заняття з відповідної теми; вивчення конспекту лекцій, а також позицій, викладених у підручниках, монографічній та іншій науковій літературі тощо.

Результатом підготовки до заняття повинно бути змістовне володіння здобувачем вищої освіти матеріалом теми, якій присвячено відповідне заняття, а саме знання: понятійно-термінологічного апарату дисципліни; володіння знаннями теоретичних запитань кожної теми та вміння використання їх на практиці. Розв'язання практичних завдань повинно як за формою, так і за змістом відповідати вимогам, що висуваються до вирішення відповідного завдання, свідчити про його самостійність, відсутність ознак повторюваності та плагіату.

На лабораторних заняттях присутність здобувачів вищої освіти є обов'язковою, важливою також є їх участь в обговоренні всіх питань теми. Забороняється запізнюватись на навчальні заняття та пропускати їх без поважних причин. Пропущені заняття мають бути відпрацьовані на консультаціях. Це ж стосується й студентів, які не виконали завдання або показали відсутність знань з основних питань теми. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до учасників процесу навчання, бути зваженим, уважним та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу. Під час контрольних заходів забороняється використовувати джерела інформації, усні підказки, письмові роботи інших осіб, друковані книги, методичні посібники, телефони, планшети. Забороняється користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням.

Академічна доброчесність

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять приклади можливої академічної недоброчесності. Неприпустимо надавати для оцінювання письмову роботу, підготовлену за участю інших осіб. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Система оцінювання та вимоги

Поточний контроль навчальних досягнень здійснюється протягом семестру на лабораторних заняттях. Результати (кількість набраних балів) фіксує викладач.

Використовуються такі форми поточного опитування: усна відповідь за лекційними матеріалами, тестування, контрольна робота з відкритими питаннями, заслуховування повідомлень студента з довідковою інформацією, створення презентації з її обов'язковим показом та повідомленням, участь у обговоренні питань для контролю знань на лабораторних заняттях.

Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення студента в освоєнні програмного матеріалу дисципліни і спрямований на необхідне корегування самостійної роботи студента. Сюди входить: методи усного контролю – бесіда, розповідь, доповідь студента, роз'яснення, відповіді на запитання. Усний контроль проводиться майже на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі. Викладач розробляє чіткі критерії оцінювання всіх видів навчальної роботи у комплексному контролі знань, доводить їх до відома студентів на початку вивчення навчальної дисципліни. Результати поточного контролю є складовою визначення підсумкової оцінки і враховуються при визначенні підсумкової оцінки з даної дисципліни. До поточного контролю також відноситься виконання практичних завдань, бали за які враховуються у підсумкову оцінку.

При контролі виконання завдань, які винесені для самостійного, опрацювання, оцінці підлягають: самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; вміння застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань, індивідуальний навчально-дослідних завдань, підготовка презентацій тощо. Результати самостійної роботи фіксуються в журналі обліку роботи викладача. Бали, набрані студентом за виконання завдань з самостійної роботи, додаються до суми балів, набраних студентом з інших видів навчальної роботи з дисципліни.

У кінці кожного розділу проводиться контрольна робота. Відпрацювання контрольного заходу є обов'язковим.

Іспит проводиться у 6 семестрі. Якщо студент виконав всі завдання лабораторних занять, звітував про результати самостійної роботи, написав контрольні роботи, то він одержує відповідні бали за перераховані види роботи (не менше 35 балів) і допускається до здачі іспиту. На іспит виділяється 25 балів. Іспит проводиться згідно графіку та проходить в усній формі за білетами. Якщо навчання відбувається з використанням дистанційних технологій, то іспит може проходити з використанням тестових технологій. Явка на іспит студентів обов'язкова.

Вид контролю - залік здійснюється у 5,7 семестрах. Залік - це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на лабораторних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни. Залік виставляється викладачем автоматично за умови, якщо студент виконав усі види навчальної роботи, які визначені робочою програмою навчальної дисципліни. Загальна оцінка обраховується як сума балів за виконання всіх видів робіт. Враховуються бали набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі. Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

Для здобувачів освіти заочної форми навчання підсумковий контроль проводиться в період заліково-екзаменаційної сесії. До залікової оцінки

включається виконання завдань практичних робіт, тестових контрольних робіт та завдань самостійної роботи, яку студент отримав під час попередньої сесії. В умовах дистанційного навчання оцінювання практичних робіт, завдань поточного та підсумкового контролю здійснюється на платформі Moodle.

Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку, чітко, лаконічно, логічно та послідовно відповідати на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; при цьому студент не має утруднень з відповіддю на видозмінені завдання, демонструє володіння різноманітними навичками і прийомами роботи з фізичною картою та іншими тематичними картами світу і окремих регіонів; визначає фізико-географічне положення материків, основні етапи розвитку природи, рельєф та корисні копалини, кліматичні умови та кліматичне районування материків; характеризує внутрішні води всіх материків, ґрунтовий покрив, тваринний світ і рослинність, а також природні зони, особливості фізико-географічного районування материків; здійснює порівняльну фізико-географічну характеристику фізико-географічних країн, встановлює закономірності в розміщенні основних форм рельєфу та корисних копалин у зв'язку з тектонічною будовою, порівнює кліматичні особливості окремих територій, пояснює причини відмінностей, аналізує основні схеми висотної поясності, виявляє закономірності географічної зональності материків, характерні особливості ґрунтово-рослинного покриву, тваринного світу, ступінь антропогенної зміни;
82-89	виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; при цьому студент має незначні утруднень з відповіддю на видозмінені завдання, правильно застосовує теоретичні географічні знання про природу океанів та материків при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання; при складанні комплексної порівняльної характеристики фізико-географічних країн, допускається несуттєвих неточностей;
74-81	виставляється за міцні знання навчального матеріалу, включаючи розрахунки, аргументовані відповіді на поставлені питання, які, однак, містять несуттєві неточності, за вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; при цьому студент має утруднень з відповіддю на видозмінені завдання; складання комплексної порівняльної характеристики фізико-географічних країн, викликає у студента деякі утруднення, що також характерні при встановленні закономірності географічної зональності материків та аналізу основні схеми висотної поясності;
64-73	виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабке застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач; студент має знання лише основного матеріалу про природу материків, але не засвоїв його деталей; допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу, а також відчуває утруднення при застосуванні правил, методів, принципів, законів у конкретних ситуаціях; допускає помилки у відповіді, але володіє необхідними знаннями для їх подолання під керівництвом викладача;

60-63	виставляється за слабкі знання навчального матеріалу репродуктивного рівня, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладення за слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач; студент при складанні комплексної порівняльної характеристики фізико-географічних країн, допускає грубі помилки; встановлення закономірностей географічної зональності материків та аналіз основної схеми висотної поясності викликає у студента значні утруднення;
35-59	виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач;
1-34	виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

Розподіл балів, які отримують студенти

Залік 5 семестр (д.ф.н)

Поточний контроль															Р а з о м	Загаль- на сума	
РОЗДІЛ 1							РОЗДІЛ 2										
Т 1	Г 2	Т 3	Г 4	Т 5	Г 6	Т 7	Г 8	Т 9	Г 10	Т 11	Г 12	Т 13	Т 14	Т 15	КР	60	100
Поточний контроль																	
				5	5	5	5				5	5	5	5	20		
Контроль самостійної роботи																	
2	1	2	3	3	3	3	3	2	1	2	4	4	3	4		40	

Іспит 6 семестр (д.ф.н)

Поточний контроль															Ра- зо м	ПК	Зага- льна сума	
РОЗДІЛ 3							РОЗДІЛ 4											
Т 16	Т 17	Т 18	Т 19	Т 20	Т 21	КР	Т 22	Т 23	Т 24	Т 25	Т 26	Т 27	Т 28	Т 29	КР	50	25	100
Поточний контроль																		
5	5		5	8	4		5	5		5		4	4					
Контроль самостійної роботи																		
		1	1			10			1		1			1	10	25		

Залік 7 семестр (д.ф.н)

Поточний контроль															Разом	Загальна сума		
РОЗДІЛ 1							РОЗДІЛ 2											
Т 30	Т 31	Т 32	Т 33	Т 34	Т 35	КР	Т 36	Т 37	Т 38	Т 39	Т 40	Т 41	Т 42	Т 43	Т 44	КР	60	100
Поточний контроль																		
4	4	4			4	10	2	2		4	4	4	4		4	10		
Контроль самостійної роботи																		
2	2	2	4	4	4		2	2	4	2	2	2	2	4	2		40	

Залік 5 семестр (з.ф.н)

Поточний контроль															Р а	Загаль- на сума
-------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--------	--------------------

РОЗДІЛ 1														РОЗДІЛ 2						з о м	100
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	T 13	T 14	T 15	КР	Поточний контроль		40			
			20									20				Контроль самостійної роботи					
2	1	2	3	3	3	3	3	2	1	2	4	4	3	4	20			60			

Іспит 6 семестр (з.ф.н)

Поточний контроль																Ра- зо- м	ПК	Зага- льна сума
РОЗДІЛ 3								РОЗДІЛ 4								25	25	100
T 16	T 17	T 18	T 19	T 20	T 21	КР	T 22	T 23	T 24	T 25	T 26	T 27	T 28	T 29	КР			
Поточний контроль																		
	10			5			10											
Контроль самостійної роботи																5 0		
2	2	2	3	3	3	10	1	2	2	2	2	2	2	2	10			

Залік 7 семестр (д.ф.н)

Поточний контроль																Разом	Загальна сума	
РОЗДІЛ 1								РОЗДІЛ 2								40	100	
T 30	T 31	T 32	T 33	T 34	T 35	КР	T 36	T 37	T 38	T 39	T 40	T 41	T 42	T 43	T 44			КР
Поточний контроль																		
					20		10			10								
Контроль самостійної роботи																60		
2	2	2	4	4	4	10	2	2	4	2	2	2	2	4	2			10

Згідно Положення «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка» від 27.04.2020 р., можливе зарахування результатів навчання з окремої теми/тем, розділу, індивідуального завдання (контрольної роботи) чи дисципліни в цілому, здобутих за цими видами освіти. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно переліку компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для іспиту, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна:

1. Кирилюк С.М., Холявчук Д.І. Фізико-географічна номенклатура Африки (берегова лінія) : навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2022. 228 с. http://terra.chnu.edu.ua/fizyko-geografichna-nomenklatura-afryky-beregova-liniya/#dearflip-df_6463/1/
2. Міхелі С.В. Фізична географія Євразії: навчальний посібник для закладів вищої освіти. Київ: Перун, 2019. 286 с.
3. Міхелі С.В. Фізична географія Північної Америки: навчальний посібник. – К.: Перун, 2019. – 288 с.
4. Рельєф Європи: навчальний посібник / О.О. Комлев. Київ, 2022. 228 с. <https://drive.google.com/file/d/1L-gqRcZXiKcX03z-UMMJt9vFUTTUIEjM/view>
5. Фізична географія материків та океанів. Ч. І. Євразія : методичні вказівки до виконання практичних та самостійних робіт / укладач О. С. Данильченко. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 38 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/9983>

Додаткові:

1. Атлас вчителя / За ред. В.В. Молочко, Ж.Є. Бонк, І.Л. Дрогушевська та ін.. Київ : ДНВП «Картографія», 2010.
2. Барановська О.В. Фізична географія материків і океанів: навч. посіб. Ч. II: Північна Америка та Євразія. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 378 с.
3. Барановська О.В. Фізична географія материків і океанів: навчальний посібник у 2 ч. / О.В. Барановська. Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2013. Ч.1: Світовий океан, Африка, Австралія, Океанія, Південна Америка. – 306 с.
4. Костів Л. Я. Фізична географія материків і океанів. Африка : навч.-метод. посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 184 с. https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/05/afrika_kostiv.pdf5. Indian Geography: A Complete Study Material for Competitive Exams <https://www.jagranjosh.com/general-knowledge/indian-geography-a-complete-study-material-1470739888-1>
5. Geological structures: a practical introduction <https://open.umn.edu/opentextbooks/textbooks/geological-structures-a-practical-introduction>

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.І.Вернадського <http://www.nbu.gov.ua>
2. Географіка. Географічний портал <http://geografica.net.ua>
3. Географія. Мислення, що змінює світ <http://www.geograf.com.ua>
4. Для географа <http://compas.ucoz.com>
5. Спеціалізована електронна бібліотека <http://www.twirpx.com>